

Tvärvetenskapligt om Åbolands skärgård och dess framtid

► **Erik Bonsdorff, Patrik Hagman, Marko Joas, Tage Kurtén och Björn Vikström (red.):**

Konflikter i skärgårdsmiljön – biologiska, etiska och samhällsliga perspektiv på Åbolands skärgård (Åbo Akademi Förlag, 2011).

Skärgårdshavets framtid beror på många faktorer och samspelet mellan dem. Artikelsamlingen är ett läsvärt resultat av ett tvärvetenskapligt samarbete som behandlar ekologiska, samhällsliga och etiska frågor berörande Åbolands skärgård och möjligheten till en hållbar utveckling på området.

Boken *Konflikter i skärgårdsmiljön* tacklar en aktuell miljöproblematik. Bokens fokus ligger på skärgårdshavet och på de människor som lever vid det och av det. Den är en informativ artikelsamling och är en del av ett tvärvetenskapligt forskningsprojekt INTERARC (Interdisciplinary Support for Sustainable Regional Development of Coastal and Archipelago Systems) som pågick åren 2007-2009 vid Åbo Akademi. Forskningsprojektet undersöker hållbar utveckling som handlar om samhällets, individens och ekosystemet välmående. Enligt författarna är interdisciplinärt samarbete nödvändigt för att motarbeta miljöhot i skärgården. Själva begreppet hållbar utveckling innebär flera perspektiv som knyter samman humanistiska och samhälls- och naturvetenskaper och de behövs alla för att skapa en tillräcklig kunskapsgrund för hållbara beslut.

De som bor i Åbolands skärgård får sin röst hörd i boken genom en enkätundersökning som gjordes som en del av INTERARC-projektet bland skärgårdsborna om hållbar utveckling. Resultaten presenteras av doktoranderna **Sam Grönholm**, **Minna Näsman** och **Maria Sjöblom** kort i denna bok och mer detaljerat i deras kommande doktorsavhandlingar. Deras forskning visar på åsikterna om vad som är en hållbar utveckling och vad som borde göras för att bidra till den varierar bland fastbosatta, fritidsbosatta och beslutfattare. Kritik som

begreppet hållbar utveckling har mött på grund av sin vaghet och människocentrism behandlas inte mycket i artikelsamlingen men den kommer fram exempelvis i svaren till enkätundersökningen. Fast konflikterna inte enligt min mening verkar direkt alarmerande på basis av enkätundersökningens resultat, är det en faktor som spelar in när beslut fattas om naturskydd på skärgårdsområdet.

Att räkna vilken ekonomisk nytta människan har av olika naturvaror och de biologiska processerna (exempelvis fotosyntes eller vattenrening) behöver inte betyda att man förbiser naturens egenvärde, utan öppna ögonen för hur beroende människan är av naturen.

Oron inför framtiden handlar om dels olika saker för de involverade. Hur kan man enas om gemensamma målsättningar när utgångspunkterna är olika? Ibland när olika sätt att värdesätta naturen diskuteras vill man ge naturresurserna riktgivande ekonomisk värde. Då talar man om ekosystemtjänster och deras värde för människan. Att

räkna vilken ekonomisk nytta människan har av olika naturvaror och de biologiska processerna (exempelvis fotosyntes eller vattenrening) behövs inte betyda att man förbiser naturens egenvärde, utan öppna ögonen för hur beroende människan är av naturen. Om man lyckas värdera olika ekosystemtjänsternas utifrån tillräckligt många synvinklar kan man ha verktyg att evaluera vad som måste prioriteras för helhetens hållbara välbefinnande. Ett annat verktyg är att från ett etiskt perspektiv djupare analysera vilka uppfattningar och värden som styr människan och hur dessa värden förverkligas i vardagen.

I artiklarna finns det en tillit till individens möjligheter att påverka sin omgivning genom sina val som ett centralt steg på vägen mot en samhälls- eller förändring. Individerna som bor eller tillbringar sin fritid i skärgården har ett ansvar för miljön. De politiska tillvägagångssätt som till exempel professor **Marko Joas** och doktorand Maria Sjöblom diskuterar i sina texter betonar medborgarnas delaktighet och lokalt beslutfattande.

Teologie doktor **Patrik Hagman** anser att politiska beslut eller personlig etik inte räcker utan det behövs "radikalt annorlunda människor". Hagmans tes i hans artikel "Asketism och möjlighet till förändring", som också avslutar hela artikelsamlingen, är i mina ögon den radikalaste boken har att erbjuda. Skulle hållbar utveckling få en ny innebörd ifall dagens människor, som ofta vill det goda för miljön men på sina egna villkor, skulle utvecklas till radikalt annorlunda människor? Professor **Tage Kurtén** anser också att exempelvis regler och lagar är inte tillräckliga utan människan som en moralisk varelse har ansvar för sitt eget handlande. Moralisk klokhet som behövs på alla livsområden skapas genom övning och uppfostran, konstaterar Kurtén i sin artikel "Miljöfrågornas moraliska tyngd". Etikerna i boken diskuterar inte dygdteorier i sig vilket jag anser är ett bra val. Det är mer givande att ta steget vidare och tillämpa en dygdetisk helhetssyn på människor som kan påverka skärgårdshavets framtid. Ekologiska dygder som exempelvis måttlighet, ansvarsfullhet och tålmodighet skapar en grund för en miljövänligare livsstil och definierar hela människans personlighet. Handlingar är betydelsefulla eftersom de formar människan och kommunicerar

I artiklarna finns det en tillit till individens möjligheter att påverka sin omgivning genom sina val som ett centralt steg på vägen mot en samhälls- eller förändring. Individerna som bor eller tillbringar sin fritid i skärgården har ett ansvar för miljön.

hennes identitet till omvärlden, som Kurten lyfter fram. Lagar och internationella överenskommelser behövs absolut men artikelsamlingen inger även tro på den enskildes betydelse. Omgivningen, beslutfattare och medmänniskor, har en uppgift att sporra människans positiva strävan och begränsa det negativa med regler och sanktioner.

Trots att samtliga författare är doktorer eller doktorander inom sitt ämne förutsätter inte språket i artiklarna att läsaren är djupare insatt i marinbiologins, samhällsvetenskapens eller etiken terminologi. **Björn Vikström** betonar i sin artikel "Vem kan vi lita på – När är kunskapen tillräcklig?" att experterna förmår kommunicera forskningsresultaten på ett trovärdigt sätt är en stor del av hur forskningsresultat slår igenom inom och utanför forskarsamhället. Artikeln är en tankeväckande reflektion över bland annat vetenskapens, politikens och tredje sektorns olika villkor och samarbete i miljöfrågor när fakta och värderingar vävs samman.

Stundvis brottas författarna med utmaningen att koppla de teoretiska ramarna till den konkreta Östersjöproblematiken. Mestadels lyckas de bra med att hålla fötterna i strandsanden även genom de mer avancerade reflektionerna. Artikelsamlingen ger även den intresserade rikligt med tips för vidare läsning om exempelvis hållbar utveckling, tvärvetenskaplighet och miljöetik. *Konflikter i skärgårdsmiljön* är givande läsning på grund av sin mångsidighet även för en läsare som inte är insatt i ämnet från förut.

Suvi-Tuulia Vaara är prograduskribent vid teologiska fakulteten vid Åbo Akademi.